

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta**

**Význam kontrasignace předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády v současném
ústavním systému ČR**

Studentská vědecká a odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

2013
6. ročník SVOČ

Autor: Jana Tomaščínová
Konzultant: JUDr. Kateřina Janstová

Obsah

Předmluva.....	2
Co je to kontrasignace	3
Kontrasignace v ústavním právu České republiky: ohlédnutí za ústavní historií.....	5
Kontrasignace v ústavním právu České republiky po 1. 1. 1993	7
Závěr.....	17
Seznam použité literatury	19

Předmluva

Tato práce se zabývá institutem kontrasignace, který se v českém ústavním právu používá v souvislosti s nutností opatřit rozhodnutí prezidenta republiky vymezená v článku 63 Ústavy České republiky rovněž podpisem předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády. Ve svém úvodu se práce zabývá definováním vlastního pojmu kontrasignace a původem institutu; následuje stručné ohlédnutí za československou ústavní historií. Vlastní těžiště práce pak spočívá v rozboru současné ústavní úpravy kontrasignace – jakých pravomocí se týká, které akty prezidenta republiky jí podléhají a které rozhodně nikoli, jak vznikají právní účinky spolupodepsaného aktu navenek a kdo a jakým způsobem nese (či může nést) za kontrasignované akty odpovědnost. Některá svá tvrzení v tomto pojednání opírám o související judikaturu Ústavního soudu, která samozřejmě vzniká na podkladě reálného výkonu prezidentových pravomocí; přesto bych však ráda zdůraznila, že práce se týká obecného pojetí a chápání institutu kontrasignace v českém právním systému, nikoli analýzy významu jednotlivých kontrasignovaných pravomocí prezidenta republiky.

Co je to kontrasignace

Kontrasignace je slovo pocházející z latiny; v českém právním prostředí se používá zcela běžně jako ekvivalent českého výrazu *spolupodpis*, přestože samo není zakotveno v prakticky žádném právním předpise¹. Oba tyto termíny označují „*podpis další osoby, bez něhož určité rozhodnutí nenabývá platnosti.*“² Většinou je onou „další osobou“ míněn předseda či jiný člen vlády, který spolupodepisuje určité akty hlavy státu, existují však i jiné možnosti: např. ve Francii kontrasignují resortní ministři rozhodnutí premiéra.³ Již ze samé podstaty kontrasignace plyne, že se vztahuje jen na akty vydané v písemné formě.

Počátky toho institutu lze pravděpodobně hledat ve středověké Anglii, kdy bylo zapotřebí, aby královy listiny svým podpisem vedle jeho výsosti samé opatřoval i kancléř – smyslem bylo potvrdit, že daný text je skutečně zachycením panovníkovy vůle (šlo o autentifikaci jeho aktu). S nutností dohlédnout na akty nezletilého krále Jindřicha III. (který sice akty podepisoval, nemohl však za ně nést odpovědnost) a s rozvojem zásady „*the King can do no wrong*“ se pak odpovědnost za kontrasignovaná rozhodnutí přesunula právě na autora spolupodpisu (některý z královských ministrů). Ministři tak získávali stále větší vliv na obsah panovníkových rozhodnutí, neboť bylo jejich přirozenou snahou eliminovat negativní dopady odpovědnosti. Je zjevné, že s proměnou okolností, které kontrasignaci doprovázely, se změnil i význam jí samotné – původní čistě ověřovací funkce druhého podpisu na listině se postupně vyvíjela ve funkci spolurozhodovací.⁴

Naproti tomu v kontinentální Evropě byla zřejmě od samého počátku používání institutu kontrasignace důležitá právě funkce spolurozhodovací – spolupodpis zde své uplatnění poprvé našel v době přeměny absolutních monarchií na konstituční; vznikající reprezentace lidu tak měla získat vliv i na rozhodnutí panovníka, jehož moc byla stále odvozena od nástupnických práv a nikoli od demokratických voleb.⁵

¹ Ve fulltextovém vyhledávání informační databáze ASPI bylo slovo *kontrasignace* v modulu právních předpisů nalezeno pouze u čtyř judikátů Ústavního soudu, které byly publikovány ve Sbírce zákonů, a v zákoně č. 175/1919 Sb. (Zákon o zřízení a působnosti nejvyššího účetního kontrolního úřadu), který ovšem nehovoří o kontrasignaci ve své typické ústavněprávní podobě: jeho § 9 stanoví, že „*podmínkou platnosti státních dluhopisů za účinnosti tohoto zákona vydaných jest kontrasignace předsedy nejvyššího účetního kontrolního úřadu.*“ Zdá se tedy, že české zákonodárství konstantně používá výrazu *spolupodpis* – na rozdíl od právní teorie.

² Zdeněk Madar a kol.: Slovník českého práva. Linde Praha, Praha, 1995. Část definice uvedené pod heslem kontrasignace.

³ Zdeněk Koudelka: Prezident republiky (s předmluvou V. Klause). Leges, Praha, 2011. Podle čl. 22 Ústavy Francouzské republiky ze 4. 10. 1958.

⁴ Jan Kysela: Prezident republiky v ústavním systému ČR – perspektiva ústavněprávní. In: Miroslav Novák, Miloš Brunclík (eds.): Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě. Dokořán, Praha, 2008.

⁵ Tato dualita možných funkcí kontrasignace je podle mého názoru klíčová pro posouzení řady otázek, které v souvislosti se spolupodpisem vyvstávají i dnes – budu jí tedy dále v textu ještě věnovat dostatek prostoru.

V dnešní době je institut kontrasignace významný především v parlamentních republikách, kde je společně s mírou neodpovědnosti hlavy státu podíl kontrasignovaných aktů na celkovém počtu prezidentových pravomocí chápán jako důležitý ukazatel síly prezidentského úřadu – čím méně je prezident republiky odpovědný z výkonu své funkce a čím více má pravomocí, které nevyžadují spolupodpis, tím silnější jeho postavení je.⁶

⁶ Kromě kontrasignace však existují i jiné způsoby, jak prezidenta při jeho rozhodování omezit – např. nutný souhlas nějakého orgánu nebo rozhodování na návrh.

Kontrasignace v ústavním právu České republiky: ohlédnutí za ústavní historií

Československo jako samostatný stát vzniklo 28. října 1918. Jeho Prozatímní ústava z 13. listopadu 1918 taxativně vyjmenovávala pravomoci československého prezidenta; za jejich výčtem pak stanovila, že „*k vládním úkonům, jež president republiky vykonává, musí býti opatřen spolupodpis příslušného odpovědného člena vlády*“⁷. Z toho lze usuzovat, že právě vypočtené pravomoci se realizovaly prostřednictvím úkonů vládních, podléhajících kontrasignaci. Vedle nich existovaly i další úkony, které spolupodpis nevyžadovaly.

Ústavní listina z roku 1920 jde ve své formulaci ještě dále: „*Jakýkoli presidentův úkon moci vládní nebo výkonné potřebuje k své platnosti spolupodpisu odpovědného člena vlády*.“⁸ To znamenalo, že kontrasignaci vyžadoval úplně každý úkon prezidenta⁹ - podle některých odborníků tedy i takové úkony jako písemné poselství prezidenta k parlamentu. Vystávala dokonce otázka, zda je nutné, aby prezident s vládou či jejími členy předem diskutoval o svých veřejných projevech, přestože jejich ústní (tedy nikoli písemná) forma vlastní kontrasignaci vylučuje. Kontrasignaci tehdy nepodléhaly jediné akty týkající se vlastního vzniku či zániku funkce, tedy složení slibu a abdikace, které byly chápány jako „*akty osobní*.“¹⁰

Situace se nezměnila ani roku 1948, kdy byla přijata nová ústava známá jako Ústava 9. května.¹¹ Pro uplatňování kontrasignace si dokonce ponechala tutéž formulaci, jakou použila Ústavní listina.

Naproti tomu Ústava z roku 1960 obrátila, jak se říká, o 180 stupňů. Dosud neodpovědný prezident se začal ze své funkce odpovídat Národnímu shromáždění (ačkoli vlastní důsledky této odpovědnosti nijak upraveny nebyly)¹², institut kontrasignace ústava ani neznala. Celá koncepce prezidentského úřadu tehdy došla významné proměny – funkce

⁷ Jan Bárta: Prezident republiky a jeho pravomoci v ústavním systému. In: Právník 2/2007. Podle Prozatímní ústavy z r. 1918.

⁸ Jan Bárta: op. cit. Podle Ústavní listiny z roku 1920.

⁹ Z dnešního pohledu je jen těžko představitelná povinnost spolupodpisu např. při vracení zákonů parlamentu či při odvolání vlády a jmenování vlády nové (tato situace byla obzvlášť komplikovaná, neboť předseda vlády nemusí být spolupodepsán vlastními odvolání příliš nakloněn; tehdy se proto vytvořila zvyklost, na jejímž základě odvolání vlády kontrasignoval premiér nový, ačkoli ještě vlastně premiérem nebyl.)

¹⁰ Jan Bárta: op. cit. Podle Emil Sobota et al.: Československý prezident republiky, Praha, 1934.

¹¹ Vzhledem k uznání legitimacy exilové vlády v Londýně zůstala Ústavní listina z roku 1920 formálně v platnosti až do roku 1948, a to i přes veškeré nepříznivé okolnosti v období kolem druhé světové války. Přestože její realizace nebyla možná v plném rozsahu, kontrasignace hrála i nadále významnou roli – např. veškeré dekrety prezidenta republiky, vydané v době nesvobody, spolupodpis předsedy nebo jiného člena vlády vyžadovaly.

¹² Případné odvolání prezidenta parlamentem nebylo nikde zakotveno a bylo by teoreticky možné jen na základě zásady „kdo volí, ten odvolává“ (v té době prezidenta volilo Národní shromáždění).

prezidenta nabyla pouze reprezentativního charakteru; mnohem významnější tehdy byla funkce prvního tajemníka ÚV KSČ, která byla s funkcí prezidenta spojena.

Tento stav zůstal zachován i po přijetí ústavního zákona o československé federaci z roku 1968 a vydržel do rozdělení federace na dva samostatné státy a přijetí nové Ústavy České republiky, která je účinná od 1. 1. 1993.

Kontrasignace v ústavním právu České republiky po 1. 1. 1993

Ústavní zákon 1/1993 Sb., „Ústava České republiky“, československá pojetí kontrasignace aktů prezidenta republiky určitým způsobem kombinuje. Ústava ruší odpovědnost z výkonu funkce prezidenta¹³ a zavádí opět povinnost kontrasignace řady jeho aktů (čl. 63 Ústavy), mimoto však prezidentovi republiky svěřuje i výkon pravomocí nekontrasignovaných (čl. 62). Ty můžeme chápat jako určité reziduum koncepce prezidentského úřadu v Ústavě z roku 1960.

Nekontrasignované pravomoci prezidenta republiky jsou taxativně vypočteny v čl. 62 Ústavy. K jejich realizaci nepotřebuje prezident České republiky souhlas žádného dalšího orgánu (ačkoli některá z nich smí učinit pouze na návrh jiného orgánu a některá ve stanovených případech učinit musí – tím je jeho vlastní uvážení poměrně zásadně omezeno). Český prezident však, jak již bylo řečeno, není z výkonu své funkce odpovědný – při výkonu nekontrasignovaných pravomocí tak není nikdo, kdo by za vydané akty odpovídal. To je v moderních zastupitelských demokraciích poměrně neobvyklý jev, pro republiku parlamentní obzvlášť netypický – nabízející prostor pro řadu úvah nad tím, do jaké míry jsou v České republice již naplněny prvky charakteristické spíše pro poloprezidentské systémy.

Je nutné zdůraznit, že vedle nekontrasignovaných pravomocí prezidenta republiky existují ještě **další úkony, které spolupodpis nevyžadují**, ačkoli nejsou uvedeny v čl. 62 Ústavy. Ve své podstatě pravomocemi totiž nejsou. Mezi tyto úkony patří již zmiňovaný slib skládaný při přijímání úřadu (především čl. 59 Ústavy), rovněž rezignace na funkci prezidenta republiky (čl. 61 Ústavy); dále se jedná a o všechny úkony, které prezident činí ve vztahu k Ústavnímu soudu – zde má prezident veškerá práva a povinnosti účastníka řízení, ať už je žalovaným v případě ústavní žaloby na prezidenta republiky, či podává návrh na zahájení určitého řízení (např. o zrušení zákona přijatého Parlamentem či o zrušení usnesení Parlamentu o tom, že prezident ze závažných důvodů není schopen svou funkci vykonávat a jeho pravomoci tak přecházejí na jiné ústavní činitele podle čl. 66 Ústavy).

¹³ Čl. 54 odst. 3 Ústavy stanoví, že „prezident republiky není z výkonu své funkce odpovědný;“ výjimku tvoří trestní odpovědnost za velezradu a nově s účinností od 8. 3. 2013 též za hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku podle čl. 65. V prve zmíněném čl. 54 je ovšem nutné neopomenout slov „z výkonu své funkce“ – mimo prezidentský úřad prezident republiky odpovědný je.

Otázkou nutnosti kontrasignovat prezidentovo podání návrhu na zahájení řízení před Ústavním soudem se dokonce sám Ústavní soud již zabýval¹⁴: Prezident republiky v prosinci roku 1993 předložil Ústavnímu soudu návrh na zrušení části § 102 trestního zákona ve znění pozdějších předpisů. Opíral se při tom o ustanovení § 64 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu, podle něhož je prezident republiky oprávněn podat návrh na zrušení zákona nebo jeho jednotlivých ustanovení. Ústavní soud se tehdy, v rámci posuzování aktivní legitimity navrhovatele, zamýšlel nad tím, zda lze prezidentovo podání k Ústavnímu soudu subsumovat pod výkon pravomoci podle čl. 63 odst. 2 a 3 Ústavy, tedy pravomoci svěřené mu zákonem (zde konkrétně zákonem o Ústavním soudu), a zda tedy toto podání vyžaduje spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády. Nakonec dospěl k závěru, že je důležité činit mezi odstavci 2 a 3 uvedeného článku rozdíl – zatímco odstavec 2 obecně stanoví, jakým způsobem lze prezidentovi svěřit pravomoci nad rámec pravomocí stanovených Ústavou (lze tak učinit zákonem), odstavec 3 pak stanoví, kdy je k výkonu těchto pravomocí nutný spolupodpis; kontrasignace je zapotřebí pouze v případě, kdy je prezident „realizuje formou "vydaného rozhodnutí" (čl. 63 odst. 3 Ústavy). Tato formulace zdůrazňuje objektivně-právní povahu takového rozhodnutí: jde o onen výkon pravomoci, kterým se mění nebo potvrzuje právní stav (byť i jednotlivých osob). "Vydané rozhodnutí" nelze proto chápat jako jakékoli "se rozhodnutí" k určitému chování. Návrh prezidenta republiky podle § 64 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu není "vydaným rozhodnutím", ale podnětem.“¹⁵ Prezident republiky tak realizuje pouze své subjektivní právo - právo vydat vlastní rozhodnutí a tím potvrdit nebo změnit právní stav pak přísluší Ústavnímu soudu.

Čl. 63 odst. 1 Ústavy vyjmenovává některé z **pravomocí kontrasignovaných**:

„Prezident republiky dále

- a) zastupuje stát navenek,
- b) sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy; sjednávání mezinárodních smluv může přenést na vládu nebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy,
- c) je vrchním velitelem ozbrojených sil,
- d) přijímá vedoucí zastupitelských misí,
- e) pověřuje a odvolává vedoucí zastupitelských misí,
- f) vyhlašuje volby do Poslanecké sněmovny a do Senátu,

¹⁴ Nález Ústavního soudu: Pl. ÚS 43/93.

¹⁵ Tamtéž.

- g) jmenuje a povyšuje generály,*
- h) propůjčuje a uděluje státní vyznamenání, nezmocní-li k tomu jiný orgán,*
- i) jmenuje soudce,*
- j) nařizuje, aby se trestní řízení nezahajovalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo,*
- k) má právo udělovat amnestii.“¹⁶*

Podle odst. 2 téhož článku může být jejich seznam rozšířen stanovením dalších pravomocí prezidenta republiky v zákonech (nikoli však v předpisech nižší právní síly); Ústava blíže nevynezuje jejich předmět ani obsah. Zákonem svěřených pravomocí je v České republice celá řada. Časté jsou pravomoci kreační (jmenování rektorů a profesorů, jmenování předsedy a místopředsedy Nejvyššího správního soudu, jmenování předsedy Českého statistického úřadu a předsedy Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, jmenování předsedy a inspektorů Úřadu pro ochranu osobních údajů a další), některé zákonem stanovené pravomoci doplňují pravomoci ústavní (příkladem je odvolání prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu a členů bankovní rady České národní banky, které je prezidentovi svěřeno zákonem a podléhá tak kontrasignaci, ačkoli jmenování těchto osob je uvedené v čl. 62 Ústavy; na základě běžných zákonů prezident také vyhláší volby do zastupitelstev krajů a obcí a do Evropského parlamentu, přestože vyhlášovat volby do Poslanecké sněmovny a do Senátu mu ukládá již Ústava). I v případě pravomocí podle čl. 62 odst. 3 platí, že některá rozhodnutí prezidenta republiky jsou vázána na návrh jiného orgánu.

Subsumpce konkrétních pravomocí pod čl. 63 odst. 2 není vždy tak jednoduchá, jak by se mohlo zdát – obzvláště snadno vyvstanou interpretační problémy v případech, kdy běžné zákony hovoří o pravomocích uvedených v čl. 62 Ústavy. To se týká např. prezidentského udílení milostí (a možnosti přenést řízení o žádostech o milost na ministra spravedlnosti podle § 366 odst. 2 trestního řádu) a jmenování bankovní rady České národní banky (a jmenování jejích funkcionářů, tedy guvernéra a viceguvernérů, podle zákona o České národní bance).

Rozhodnutím prezidenta republiky č. 33/1994 Sb. přenesl prezident Václav Havel na ministra spravedlnosti svou pravomoc provádět řízení o žádostech o milost a zamítat žádosti bezdůvodné. Zároveň stanovil výjimku, v níž druhově vymezil případy, ve kterých bude řízení o žádostech o milost i nadále provádět sám; konečně si vyhradil i možnost odlišného rozhodnutí v individuálních případech (a související právo být informován

¹⁶ Ústavní zákon 1/1993 Sb., Ústava České republiky, čl. 63

i o žádostech o milost podaných přímo ministru spravedlnosti). Tento akt nikým kontrasignován nebyl, přestože přenesení možnosti provádět řízení o žádosti o milost a bezdůvodnou žádost zamítnout stanoví § 366 trestního řádu¹⁷ – tedy nikoli Ústava, která prezidentovi dává pouze pravomoc udělovat milosti. Podstatná je otázka, zda sama pravomoc (udělit milosti, ale teoreticky i jakákoli jiná pravomoc) v sobě obsahuje zároveň oprávnění přenést tuto pravomoc na jiný subjekt. Komentář k Ústavě České republiky od autorů Václava Pavlíčka a Jana Hřebejka uvádí, že nikoli¹⁸. K tomuto názoru se přiklání i autoři publikace Prezident republiky Václav Havel a jeho vliv na československý a český právní řád¹⁹. Přestože tedy zmíněné rozhodnutí Václava Havla zřejmě nebylo platné, nikdo jej nenapadl - ministr spravedlnosti vykonával příslušnou agendu až do rozhodnutí prezidenta republiky 254/2003 Sb., kterým Václav Klaus původní rozhodnutí svého předchůdce zrušil. I ono zůstalo podepsané pouze prezidentovou rukou; navrácení pravomoci zpět k původnímu, Ústavou přepokládanému činiteli se však z pohledu eventuální nutnosti kontrasignace nejeví tak problematickým²⁰.

V případě jmenování bankovní rady České národní banky byla situace poněkud odlišná. Prezident má Ústavou zaručenou pravomoc bez spolupodpisu jmenovat její členy - vědom si tohoto ustanovení, jmenoval v listopadu roku 2000 Václav Havel guvernéra a viceguvernéra ČNB, aniž by své rozhodnutí předložil ke kontrasignaci tehdejšímu předsedovi vlády (Miloši Zemanovi). Tehdejší vláda rozhodnutí napadla u Ústavního soudu s poukazem na skutečnost, že jmenovat funkcionáře bankovní rady, tedy guvernéra a viceguvernéry ČNB, výslovně

¹⁷ „Prezident republiky stanoví, v kterých případech může ministr spravedlnosti řízení o žádosti o milost provést a bezdůvodnou žádost zamítnout.“ (§ 366, odst. 2 zákona 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním) Václav Pavlíček a Jan Hřebejk ve svém komentáři k Ústavě uvádějí, že v tomto případě ministr spravedlnosti neprovádí vlastní rozhodnutí – při „provádění řízení v žádostech o milost“ pouze shromažďuje podklady k rozhodnutí. „Zamítání bezdůvodných žádostí“ hodnotí jako z ústavního hlediska složité, neboť žádný právní předpis nestanoví, které žádosti jsou důvodné. Taková kritéria může stanovit prezident ve svém rozhodnutí, nemůže je však stanovit ministr nebo orgán ministerstva. (Václav Pavlíček, Jan Hřebejk: Ústava a ústavní řád České republiky, svazek I: Ústava České republiky. Linde, Praha, 1994.)

¹⁸ „Možnost delegovat část své pravomoci ministru spravedlnosti nevyplývá z Ústavy, ale je založena zákonem.“ (Václav Pavlíček, Jan Hřebejk: Ústava a ústavní řád České republiky, svazek I: Ústava České republiky. Linde, Praha, 1994.)

¹⁹ „V tomto případě však kontrasignaci svědčí i fakt, že je tímto rozhodnutím přenášena určitá část agendy na ministra spravedlnosti, člena vlády, který musí být následně schopen technicky výkon této pravomoci zabezpečit.“ (Brigita Chrástilová, Petr Mikeš: Prezident republiky Václav Havel a jeho vliv na československý a český právní řád. ASPI Publishing, Praha, 2003.)

²⁰ V tomto ohledu se spíše liší názory na to, co se s rozhodnutím o přenesení dané pravomoci vlastně stane s příchodem nové hlavy státu do úřadu – zatímco Václav Pavlíček s Janem Hřebejkem uvádějí, že původní rozhodnutí zaniká společně se zánikem působení jeho autora v prezidentské funkci, Brigita Chrástilová a Petr Mikeš se kloní k názoru, že rozhodnutí prezidenta republiky zavazuje i jeho nástupce a trvá, dokud není zrušeno rozhodnutím novým. Tento přístup zjevně uplatnil i prezident Václav Klaus.

stanoví až zákon o České národní bance²¹. Ústavní soud však tehdy judikoval²², že prezident republiky svou pravomoc nepřekročil – bankovní rada je podle zákona o ČNB sedmičlenná, jejími členy jsou guvernér, dva viceguvernéři a „další čtyři“ členové bankovní rady²³; zákon tedy pouze stanoví bližší označení jednotlivých členů bankovní rady, žádným způsobem však nerozšiřuje jmenovací pravomoc prezidenta republiky. Mezi další argumenty Ústavního soudu patřilo vládní uznání předchozích funkcionářů bankovní rady, kteří svůj post zaujali rovněž bez spolupodpisu předsedy vlády – dali tak vzniknout ústavní zvyklosti, jejímž zpochybněním by mohla být oslabena právní jistota v České republice²⁴.

Vlastní povinnost kontrasignace ukládá až čl. 63 odst. 3 Ústavy, podle něhož *„Rozhodnutí prezidenta republiky vydané podle odstavců 1 a 2 vyžaduje ke své platnosti spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády.“*²⁵

Důležitým definičním znakem spolupodpisu prezidentova aktu premiérem nebo pověřeným členem vlády, jak je zřejmé již z výše uvedeného, je skutečnost, že se musí jednat o rozhodnutí - jiné akty prezidenta republiky, byť by jejich prostřednictvím docházelo k realizaci pravomocí uvedených v odst. 1 a 2 v čl. 63, kontrasignaci nepodléhají.²⁶ Náležitosti jednotlivých typů rozhodnutí jsou pak dány Ústavou či zákony pro každý případ zvlášť (žádná všeobecná úprava neexistuje; všem rozhodnutím v oblasti kontrasignovaných pravomocí je však z pochopitelných důvodů společný požadavek písemné formy²⁷).

²¹ § 6 (2) zákona 6/1993 Sb. o České národní bance: „Guvernéra, viceguvernéry a ostatní členy jmenuje a odvolává prezident republiky.“

²² Nález Ústavního soudu: Pl. ÚS 14/01.

²³ § 6 odst. 1 zákona 6/1993 Sb. o České národní bance.

²⁴ K tomuto nálezu byla vypracována i dvě odlišná stanoviska, která jsou význačná především odlišným vymezením pojmu ústavních zvyklostí. K vlastní kontrasignaci však v nich lze nalézt skutečnost, že Václav Havel v době předcházející vládou napadenému rozhodnutí z roku 2000 dva viceguvernéry ČNB skutečně jmenoval s kontrasignací, což zpochybňuje jeho přesvědčení, že spolupodpisu v tomto případě není třeba. Zjevně o tom nebyla přesvědčena ani vláda, která se nutností spolupodpisu domáhala u Ústavního soudu.

²⁵ Ústavní zákon 1/1993 Sb., Ústava České republiky, čl. 63 odst. 3. Zajímavostí je skutečnost, že v původním návrhu Ústavy z roku 1993 měl podle čl. 63 odst. 3 veškeré kontrasignované akty spolu s prezidentem podepisovat výhradně předseda vlády. Tato formulace však byla změněna na radu Václava Havla, který měl na vznikající Ústavu značný vliv: „(...) Navrhuj, aby kontrasignace příslušela nejen ministerskému předsedovi, ale i jím pověřenému ministři.“ (Brigita Chrástilová, Petr Mikeš: Prezident republiky Václav Havel a jeho vliv na československý a český právní řád. ASPI Publishing, Praha, 2003.) Václav Havel tehdy na podporu svého doporučení uvedl: „Má to veskrze praktický smysl, což vím opět z vlastní zkušenosti (...)“ (tamtéž) a dále argumentoval množstvím rutinních aktů, jejichž agendu mnohem lépe zabezpečí příslušná ministerstva každé zvlášť pro svůj resort, než by zvládla jediná osoba premiéra centrálně pro všechna rozhodnutí.

²⁶ Viz výše uvedený nález Ústavního soudu Pl. ÚS 43/93.

²⁷ Někdy však může nutnost vydávat rozhodnutí podle čl. 63 v písemné formě působit určité obtíže – především v postavení vrchního velitele ozbrojených sil by měl mít prezident republiky možnost rozhodovat se rychle, pokud je stát v ohrožení, neboť jediné je tak je možné ozbrojené složky organizovat efektivně vzhledem k okolnostem a zajistit jejich dostatečnou akceschopnost. Zdeněk Koudelka vidí řešení v teleologickém výkladu Ústavy – jelikož akceschopnost je v takovém případě zásadní podmínkou, bez níž není možné naplnit účel Ústavy jako celku (kterým je bezpochyby mimo jiné i zachování státu), je v krizových situacích nutné

Rozhodnutí prezidenta republiky zpravidla nevyžadují odůvodnění a rovněž proti nim není možné podat opravný prostředek; i přes to, že nesou totéž označení, je třeba mít na paměti, že rozhodnutí prezidenta jsou svým charakterem odlišná od rozhodnutí správních orgánů či soudů.²⁸

Je důležité zdůraznit, že kontrasignované rozhodnutí je stále připisováno prezidentovi, nikoli spolupodepisujícím členům vlády či odpovědné vládě jako celku. Je to prezident republiky, kdo v dané věci učiní rozhodnutí (přestože k němu mohou směřovat různé podněty z vnějšku, iniciativu vlády nevyjímaje) a je to rovněž prezident, kdo potom musí platné (tedy již kontrasignované) rozhodnutí adekvátním způsobem provést, aby mohlo mít právní účinky, tzn. aby mohlo být účinné. Provádění prezidentových rozhodnutí se uskutečňuje např. předáním listiny, předáním státního vyznamenání, doručením ratifikované mezinárodní smlouvy depositáři, vyzváním ke složení slibu (při jmenování soudců) či zveřejněním rozhodnutí způsobem, který stanoví zákon (tedy publikací rozhodnutí ve Sbírce zákonů; podnět k tomuto uveřejnění dává prezident sám, neb mu vláda po provedení kontrasignace předložené rozhodnutí vrací k dalšímu řízení). Skutečnost, že premiér nebo jím pověřený člen vlády rozhodnutí již podepsal, však prezidenta republiky k jeho provedení nezavazuje – prezident stále může rozhodnutí neprovést, a to jak z vlastní vůle, tak z důvodů na jeho vůli nezávislých (např. nedostaví-li se soudce ke jmenování a nesloží-li tak slib.) Takové rozhodnutí je sice platné, nezpůsobuje však navenek žádné právní následky.

Článek 63 odst. 4 Ústavy na závěr stanoví, že *„za rozhodnutí prezidenta republiky, které vyžaduje spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády, odpovídá vláda.“* To

interpretovat slovo „rozhodnutí“ v čl. 63 odst. 2 širěji, než je obvyklé, a zahrnout do množiny aktů, která je jím určena, také rozkaz. Rozkazu se užívá v rámci ozbrojených sil běžně, přičemž písemná forma není vyžadována. (Zdeněk Koudelka: Prezident republiky (s předmluvou V. Klause). Leges, Praha, 2011.) František Weyr navrhuje mimo jiné jmenování hlavního velitele operujících armád. Tento velitel by byl pověřen velením v poli a jeho rozkazy by spolupodpisu nepodléhaly. (Tamtéž. Podle František Weyr: Československé právo ústavní. Melantrich, Praha, 1937.)

²⁸ Otázkou, zda mohou být některé akty prezidenta republiky považovány za akty správního orgánu (a jako takové být přezkoumatelné správními soudy) se zabývá Zdeněk Koudelka ve svém článku Soudní kontrola aktů prezidenta republiky (článek rozebírá danou problematiku na podkladě sporu o nejmenování justičních čekatelů mladších 30 let Václavem Klausem do funkce soudce, přestože splnili zákonné podmínky; později byl § 60 odst. 1 zákona 6/2002 Sb. o soudech a soudcích, který stanoví předpoklady pro funkci soudce, novelizován, takže v současné době je zákonnou podmínkou i dosažení 30 let věku). Dospívá zde k závěru, že nikoli, a to hned z několika důvodů: První plyne již z absence nutnosti odůvodnění rozhodnutí. Druhý důvod spatřuje Zdeněk Koudelka v rozsahu materiální imunity prezidenta a ve zvláštní povaze jeho odpovědnosti před Ústavním soudem – je to právě Ústavní soud, který by měl přezkoumávat prezidentova rozhodnutí, nikoli soudy správní. Třetím bodem argumentace je potom nemožnost výkonu rozhodnutí správních soudů, neboť tyto nemají žádné mocenské prostředky, kterými by prezidenta republiky donutily se před nimi sklonit; nikdo kromě Ústavního soudu nemůže prezidentovi ukládat sankce. Koudelka tak jasně vymezuje rozdíly mezi správními orgány a orgánem ústavním, jakým je prezident republiky, a odlišuje jejich akty. (Zdeněk Koudelka: Soudní kontrola aktů prezidenta republiky. In: Právník 10/2008.)

znamená, že odpovědnost za rozhodnutí přebírá vláda jako celek, ačkoli svůj podpis na příslušnou listinu umísťuje pouze její předseda nebo jím pověřený člen vlády. I toto ustanovení vyvolává určité otázky, neboť není zcela jasné, jestli je premiér či jím pověřený člen vlády povinen se zbytkem vlády projednat, zda má ke spolupodpisu dojít či nikoli. Ústava mu tuto povinnost výslovně neukládá, avšak úprava postavení vlády v článcích 76²⁹ a 77³⁰ Ústavy spíše nahrává tvrzení, že by to předseda vlády s jejími ostatními členy projednat měl. Tak navíc odpadá i otázka, jak může jakýkoli orgán odpovídat za akt, na jehož vydání se žádným způsobem nepodílel. S uvedeným závěrem nesouhlasí například Zdeněk Koudelka, který odpovědnost vlády za premiérem spolupodepsaná rozhodnutí vidí jako příklad objektivní odpovědnosti; dodává, že usnesení vlády má pro jejího předsedu tak jako tak jen doporučující charakter a že v praxi premiéři o svolení ke kontrasignaci vládu často nežádají (např. v roce 2010 bez usnesení vlády kontrasignoval premiér Jan Fischer rozhodnutí o vyhlášení voleb, stejně tomu bylo i v případě kontrasignace prezidentova rozhodnutí o amnestii premiérem Petrem Nečasem z ledna 2013)³¹. Vláda však – samozřejmě – nikdy neodpovídá za případy nečinnosti prezidenta republiky, tedy za situace, v nichž prezident rozhodnutí odmítá vydat a předložit ke kontrasignaci, ačkoli by tak učinit měl.

Rovněž není jasné, za jakých podmínek může předseda vlády odmítnout rozhodnutí prezidenta republiky spolupodepsat, když byl o to požádán. Zde se odborníci (a u známějších kauz, jakou bylo například letošní vyhlášení amnestie prezidentem Václavem Klausem, i veřejnost) dělí na dva tábory – podle jedněch premiér rozhodnutí podepsat musí vždy, není-li rozhodnutí protiprávní, podle druhých je podepsat nemusí, nesouhlasí-li s jeho obsahem, byť třeba jen z politických důvodů. Tímto způsobem lze vydělit dva možné druhy kontrasignace – v prvním případě jde o kontrasignaci právní, ve druhém o kontrasignaci politickou. Domnívám se však, že mnohem zajímavější a důležitější je již dříve zmíněné dělení možné funkce kontrasignace - na ověřovací a spolurozhodovací. Podle mého názoru právě stanovení, jaký význam má spolupodpis v ústavním systému mít a co od něj očekáváme, dokáže na tento problém objasnit. Velmi dobrou ilustraci duality možných funkcí spolupodpisu poskytl Jan Kudrna ve svém článku Ústavní převrat v přímém přenosu³²: má-li kontrasignace spolurozhodovací význam, vláda má vliv na kontrasignovaná rozhodnutí (což je logické

²⁹ Čl. 76 odst. 1 Ústavy České republiky: „Vláda rozhoduje ve sboru.“

³⁰ Čl. 77 odst. 1: „Předseda vlády organizuje činnost vlády, řídí její schůze, vystupuje jejím jménem a vykonává další činnosti, které jsou mu svěřeny Ústavou nebo jinými zákony.“; odst. 2: „Předsedu vládu zastupuje místopředseda nebo jiný pověřený člen vlády.“

³¹ Zdeněk Koudelka: Prezident republiky (s předmluvou V. Klause). Leges, Praha, 2011.

³² Jan Kudrna: Ústavní převrat v přímém přenosu (dostupné na: <http://dialog.ihned.cz/komentare/c1-59105200-jan-kudrna-ustavni-prevrat-v-primem-prenosu>)

vzhledem k tomu, že za ně odpovídá) a může je odmítnout i z politických důvodů (neboť její odpovědnost je především politická³³), pak je vláda vůči prezidentovi v podobném postavení, jako „potenciální ručitel vůči žadateli o půjčku;“³⁴ naproti tomu pokud má vláda pouze ověřovat soulad rozhodnutí se zákonem (vůli hlavy státu v dnešních podmínkách tímto způsobem není třeba ověřovat), dostává se spíše do postavení „notáře“³⁵. Článek Jana Kudrny vznikl jako reakce na dění související s rozhodnutím prezidenta republiky z 1. 1. 2013, kterým byla vyhlášena velice rozsáhlá amnestie³⁶ a které v Českém národě vyvolalo poměrně silnou vlnou nevole. Premiér Petr Nečas, jenž rozhodnutí spolupodepsal, na svou obranu uváděl, že on sám nemohl rozhodnutí ovlivnit, neboť mu nepřisluší hodnotit jeho obsah, a že neexistuje způsob, jak kontrasignaci odmítnout, není-li vydaný akt protiprávní. Ústavní soud, k němuž v záležitosti amnestie podala návrh skupina senátorů, se v otázce spolupodpisu vyjádřil pouze v tom smyslu, že kontrasignaci uznal jako pojistku proti zneužití pravomoci prezidenta republiky a zároveň poukázal na oprávnění ústavodárce příslušnou pravomoc prezidenta omezit, pokud se ukáže, že tato pojistka selhala.³⁷ Detailněji, ve prospěch spolurozhodovací funkce, se kontrasignací zabývala například soudkyně Ústavního soudu Ivana Janů ve svém odlišném stanovisku: „*Současné znění Ústavy umožňuje ten závěr, že orgánem rozhodujícím amnestii není (toliko samotný) prezident republiky, nýbrž orgán ad hoc složený ze dvou osob, a to prezidenta a předsedy vlády, z nichž každý má osud amnestie plně v rukách v tom smyslu, že každý z nich má plné oprávnění uvažovanou amnestii neumožnit (nerozhodnout o ní/nekontrasignovat ji). V tomto smyslu zejména předseda vlády není podřízen prezidentu republiky, zvláště pokud svým spolupodpisem uvaluje za rozhodnutí o amnestii odpovědnost na celou vládu (čl. 63 odst. 4 Ústavy).*“³⁸ Spolurozhodovací funkci pak dal v odlišném stanovisku přednost ještě další soudce Ústavního soudu, Miloslav Výborný: „*Kontrasignací prezidentova rozhodnutí ohlásil jménem vlády její předseda vládní souhlas se vším, co amnestie obsahuje. Slušelo se tu tedy připomenout a zdůraznit, že prezidentova vůle vyjádřená napadeným amnestijním článkem podléhá kontrole, a to kontrole kontrasignační.*

³³ Odpovědnost vlády obecně zahrnuje možnost interpelací a možnost vyslovení nedůvěry Parlamentem České republiky; v případě udělení kontrasignace na sebe vláda bere i povinnost zajistit, že prezidentovo rozhodnutí bude adekvátním způsobem a včas realizováno. Nelze však například činit vládu odpovědnou za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem, neboť žalovaným by byl v takovém případě stát.

³⁴ Jan Kudrna: Op. cit.

³⁵ Jan Kudrna: Op. cit.

³⁶ Rozhodnutí prezidenta republiky 1/2013 o amnestii.

³⁷ Usnesení Ústavního soudu: Pl. ÚS 4/13, bod 44. Usnesení zde hovoří pouze o konkrétní pravomoci amnestijní, domnívám se však, že by bylo možné tento jeho právní názor zobecnit na všechny kontrasignované pravomoci.

³⁸ Odlišné stanovisko Ivany Janů k usnesení Ústavního soudu: Pl. ÚS 4/13. O „*novém orgánu složeném ze dvou orgánů dílčích*“ v tomto případě hovořil už František Weyr. (Podle Kolektiv autorů: Ústava České republiky (komentář). Linde, Praha, 2010.)

*A právě v rámci úvah nikoliv prezidenta republiky, ale předsedy vlády měly být vzaty předsedou vlády v potaz všechny souvislosti s aboličním amnestijním rozhodnutím spojené i všechny důsledky, které takové rozhodnutí (např. i pro jeho nevyhnutelný dopad do dělby moci či do základních práv poškozených) může přinést.*³⁹ Miloslav Výborný současně dodává, že pokud toto zvažování důsledků není úlohou premiéra, zaniká tak možnost předem zabránit možným škodlivým následkům prezidentova rozhodnutí. Podle Výborného se tak neguje význam kontrasignace a zároveň dochází k přenosu odpovědnosti z vlády na Ústavní soud, který provede až následnou kontrolu důsledků rozhodnutí prezidenta republiky.

Ústava České republiky neříká, kterou funkci pro kontrasignaci v našem ústavním systému zamýšlí. Jasno v tom, zdá se, nemá ani teorie (vzhledem k tomu, jak málo autorů se dualitou funkcí kontrasignace zabývá, si mnozí dost možná ani plně neuvědomují její význam); současné osazenstvo Ústavního soudu však zřejmě preferuje pojetí spolurozhodovací. Já sama s tímto závěrem souhlasím. Domnívám se, že pokud z předsedy vlády uděláme pouhého „notáře“, nemá valného významu institut kontrasignace zachovávat. V tomto ohledu má možná pravdu Zdeněk Koudelka, který (podle mého názoru celkem odvážně) zpochybňuje smysluplnost spolupodpisu prezidentských rozhodnutí jako celku – uvádí, že kontrasignace je zbytečná v situaci, kdy je hlava státu za své akty jakýmkoli způsobem odpovědná (i prezident České republiky je odpovědný, a sice za velezradu a v současné době i za zvlášť hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku); navíc podle jeho mínění existuje i řada dalších – vhodnějších – způsobů, jak prezidenta republiky v jeho rozhodování omezit, je-li na tom nějaký zájem (rozhodování na návrh jiného orgánu či jeho nutný souhlas)⁴⁰.

Tak jsem se dostala k úplně poslednímu bodu, který souvisí s odpovědností za kontrasignovaná rozhodnutí, a sice zda je možné, aby se prezident republiky vydáním rozhodnutí podle čl. 63 Ústavy dopustil velezrady. Zatímco Zdeněk Koudelka je toho názoru, že samozřejmě ano, což odůvodňuje poukazem na fakt, že odpovědnost vlády je pouze politická a za kontrasignovaná rozhodnutí by tak neměl kdo odpovídat v právním slova smyslu⁴¹, řada jiných autorů nesouhlasí: jakmile vláda podpisem premiéra či jiného člena vlády převezme za dané rozhodnutí odpovědnost, nelze již tuto odpovědnost uplatňovat vůči

³⁹ Odlišné stanovisko Miloslava Výborného k témuž usnesení ÚS.

⁴⁰ Zdeněk Koudelka: *Prezident republiky (s předmluvou V. Klause)*. Leges, Praha, 2011. Zdeněk Koudelka zde dokonce uvádí, že „za kontrasignovaná rozhodnutí je *také* odpovědná vláda.“ Takováto formulace se mi však vzhledem k aktuálnímu znění článku 63. odst. 4 Ústavy nezdá příliš šťastná.

⁴¹ Tamtéž.

prezidentovi⁴². Osobně se přikláním spíše k názoru, prezident se tímto způsobem velezrady dopustit nemůže, ačkoli uznávám, že absence odpovědnosti v právním slova smyslu, stejně jako fakt, že i po kontrasignaci je rozhodnutí stále přiřitatelné prezidentovi, nikoli vládě⁴³, mohou tvořit podklad pro velmi silné protiargumenty.

⁴² Např. Jan Filip: Vybrané kapitoly z Ústavního práva. Masarykova univerzita, Brno, 2001, nebo Kolektiv autorů: Ústava České republiky (komentář). Linde, Praha, 2010.

⁴³ Viz výše.

Závěr

Kontrasignace neboli spolupodpis je poměrně starý institut, který vznikl pravděpodobně ve středověké Velké Británii a do Evropy byl přejat v době velkých revolucí a přechodu od absolutistických monarchií k monarchiím konstitučním. V československé ústavní historii měl své místo v dobách, kdy hlava státu ze své funkce neodpovídala; tehdy se však spolupodpis vztahoval na veškeré akty prezidenta republiky.

I současná Ústava České republiky zná prezidenta neodpovědného ze své funkce; některé z jeho pravomocí kontrasignaci předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády nepodléhají, což je u neodpovědné hlavy státu poměrně neobvyklé, některé kontrasignovány být musí. Ty jsou uvedené v čl. 63 odst. 1 Ústavy a v zákonech, které mohou katalog prezidentových pravomocí rozšiřovat. V některých případech však není snadné odlišit, kdy zákon opravdu svěřuje prezidentovi republiky pravomoc novou a kdy pouze blíže specifikuje pravomoc, k níž podle čl. 62 Ústavy prezident spolupodpis nepotřebuje. Kontrasignovat je nutné – a možné – pouze prezidentova rozhodnutí; jiné akty prezidenta republiky, jak vyplývá z Ústavy i z judikatury Ústavního soudu, kontrasignovat nelze ani v případě, že jimi prezident vykonává svou pravomoc podle čl. 63 odst. 1 a 2 Ústavy.

Za kontrasignované akty odpovídá vláda. Není zcela jasné, zda to znamená, že předseda vlády nebo jím pověřený člen vlády musí svůj úmysl prezidentovo rozhodnutí spolupodepsat předem projednat s vládou, či nikoli; nesporné není ani to, kdy a za jakých podmínek může být kontrasignace odmítnuta. Pro posouzení tohoto problému je podle mého názoru klíčové uvědomit si, že kontrasignace může mít dvě odlišné funkce, a sice ověřovací a spolurozhodovací; v současném ústavním systému se však užívání kontrasignace pouze v ověřovacím významu jeví jako velmi nepraktické, neboť vlastně nutí vládu nést odpovědnost i za rozhodnutí, o kterých je předem známo, že mohou vyvolat škodlivé následky. Pro tvrzení, že Ústava České republiky pomýšlí spíše na spolurozhodovací spolupodpis, svědčí mimo jiné i dějinné souvislosti – ježto byla kontrasignace na evropském kontinentě již v dobách počátku svého používání vnímána jako prostředek, kterým bylo možné kontrolovat akty nevoleného panovníka, zdá se pravděpodobné, že i po nastolení republik v čele s voleným prezidentem bude nadále přetrvávat reziduální prvek snahy hlavu státu určitým způsobem ovlivňovat – obzvláště, je-li tato z výkonu své funkce neodpovědná.

V České republice se často hovoří o velmi silném postavení prezidenta republiky; část odborníků se domnívá, že současná ústavní úprava z našeho státu činí spíše republiku poloprezidentskou než parlamentní a některým k tomu stačí už samotné zakotvení řady

nekontrasignovaných pravomocí neodpovědného prezidenta republiky. Můj názor je, že to, co v našich podmínkách posiluje postavení prezidenta na úkor vlády, jsou spíše příležitosti, které Ústava poskytuje. Zatímco prezident, monokratický orgán a v České republice zatím vždy silná osobnost, těchto příležitostí dokáže využívat poměrně dobře ve svůj prospěch, vláda v tomto ohledu příliš schopná není – nedostatečnou péčí o své kontrasignační oprávnění si nechala uniknout alespoň teoretickou možnost mít reálný vliv na jmenování funkcionářů České národní banky (neboť kdo ví, jak by stejný kompetenční spor u Ústavního soudu dopadl o několik let dříve), podobně svůj vliv oslabil (především díky činům svého předsedy, Petra Nečase) i v souvislosti se spolupodpisem rozhodnutí o amnestii z letošního ledna. Prezident republiky se tedy v poměrně širokých mezích, které mu Ústava poskytuje, dokáže zjevně pohybovat daleko efektivněji než vláda. Potom ale není chybou kontrasignace, že je těžké – a v budoucnu bude možná ještě těžší – udržet prezidenta republiky v mezích užších, které by si mnozí z nás přáli.

Seznam použité literatury

- Zdeněk Madar a kol.: Slovník českého práva. Linde Praha, Praha, 1995.
- Zdeněk Koudelka: Prezident republiky (s předmluvou V. Klause). Leges, Praha, 2011.
- Jan Kysela: Prezident republiky v ústavním systému ČR – perspektiva ústavněprávní.
In: Miroslav Novák, Miloš Brunclík (eds.): Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě. Dokořán, Praha, 2008.
- Jan Bárta: Prezident republiky a jeho pravomoci v ústavním systému. In: Právník 2/2007.
- Václav Pavlíček a kolektiv: Ústavní právo a státověda, 2. díl: Ústavní právo české republiky.
Linde Praha, Praha, 2008.
- Brigita Chrastilová, Petr Mikeš: Prezident republiky Václav Havel a jeho vliv na československý a český právní řád. ASPI Publishing, Praha, 2003.
- Zdeněk Koudelka: Soudní kontrola aktů prezidenta republiky. In: Právník 10/2008.
- Kolektiv autorů: Ústava České republiky (komentář). Linde, Praha, 2010.
- Václav Pavlíček, Jan Hřebejk: Ústava a ústavní řád České republiky, svazek I: Ústava České republiky. Linde, Praha, 1994.
- Jan Filip: Vybrané kapitoly z Ústavního práva. Masarykova univerzita, Brno, 2001.
- Jan Kudrna: Ústavní převrat v přímém přenosu
dostupné na: <http://dialog.ihned.cz/komentare/c1-59105200-jan-kudrna-ustavni-prevrat-v-primem-prenosu>
- Rozhodnutí prezidenta republiky 33/1994 Sb. o přenesení pravomoci v řízení o udělení milosti
- Rozhodnutí prezidenta republiky 254/2003 Sb. o zrušení přenesení pravomoci v řízení o udělení milosti
- Rozhodnutí prezidenta republiky 1/2013 o amnestii
- Nález ústavního soudu: Pl. ÚS 43/93
- Usnesení Ústavního soudu: Pl. ÚS 58/2000
- Nález Ústavního soudu: Pl. ÚS 14/01 a příslušná odlišná stanoviska
- Usnesení Ústavního soudu: Pl. ÚS 4/13 a příslušná odlišná stanoviska
- Ústavní zákon 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Zákon 6/1993 Sb. o České národní bance
- Zákon 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád)
- Zákon 175/1919 Sb. o zřízení a působnosti nejvyššího účetního kontrolního úřadu